

Handläggare
Karin Dhakal
08-508 26 185

Till
Trafiknämnden
2018-12-10

Dag- och spolvattenhantering. Avtal mellan trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner för egen del avtal för dag- och spolvattenhantering mellan trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB, bilaga 1.
2. Trafiknämnden hemställer till kommunfullmäktige att godkänna avtalet.
3. Trafiknämnden uppdrar åt förvaltningschefen att göra löpande justeringar i avtalet avseende tillkommande installationer för dagvatten.
4. Trafiknämnden justerar beslutet omedelbart.

Jonas Eliasson
Förvaltningschef

Sammanfattning [Text]

Trafikkontoret
Stab

Fleminggatan 4
Box 8311
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 26 185
Växel 08-508 27 200
karin.dhakal@stockholm.se
trafikkontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
stockholm.se

Bakgrund

År 2014 beslutade kommunfullmäktige i Stockholms stad (staden) att Stockholm Vatten AB (numera Stockholm Vatten och Avfall AB) skulle vara ”ensam verksamhetsutövare för stadens dagvatten och va-anläggningar” (§ 22 protokoll nr 8, 2014-06-16). Trafik- och renhållningsnämnden (numera trafiknämnden) fick i uppdrag att

avyttra befintliga dagvattenanläggningar. 34 dag- och spolvattenanläggningar överlämnades från trafiknämnden genom ett överlåtelseavtal den 26 juni 2014. Trafikkontoret erhöll cirka 16,5 mnkr för detta. Beloppet motsvarade de anläggningarnas bokförda värde.

Tanken var att Stockholm Vatten och Avfall skulle ansvara för all hantering av dagvatten på allmän platsmark. De anläggningar som lämnades över är avsedda för hantering av dagvatten på allmän platsmark som trafiknämnden förvaltar, det vill säga trafiknämndens dagvattenanläggningar samt anläggningar för hantering av spolvatten som uppstår i trafiknämndens tunnlar och spolvatteninstallationer. Exempel på överförda anläggningar är pumpstationer, perkolations-, avsättnings- och utjämningsmagasin, oljeavskiljare, våtmark och skärmbassänger.

Syftet med beslutet var att ägande och ansvar för drift och underhåll av samtliga dagvattenanläggningar skulle handhas av en aktör i staden. Att samla huvudmannaskap för all dagvattenhantering hos en huvudman ansågs skapa förutsättningar för kostnadseffektiviseringar och en ökad organisatorisk tydlighet som sammantaget skulle underlätta arbetet med att nå mål inom staden samt krav i lagstiftning och nationella åtaganden.

Det har emellertid visat sig att gränsdragningen ändå uppfattats som otydlig. Det har varit svårt att få tillstånd en ändamålsenlig form för hur tillkommande dagvatteninstallationer hos trafikkontoret ska överföras till Stockholm Vatten och Avfall AB. Därtill har det visat sig att bolaget inte kan ta betalt för driften av dessa anläggningar via taxekollektivet och va-taxan. Det är mot bakgrund av detta som nu föreliggande avtal arbetats fram.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts gemensamt av Stockholm Vatten och Avfall AB och trafikkontoret och i samråd med Stadsledningskontoret.

Ärendet

Hösten 2017 påbörjades arbetet för att tydliggöra intentionen och konsekvenser av kommunfullmäktiges beslut genom att definiera innebörden av Stockholm Vatten och Avfall AB:s verksamhetsutövaransvar och söka enas om hur samordning mellan kontoret och bolaget ska ske. Arbetet mynnade i att ett förtydligande behövdes varför nu föreliggande avtal arbetades fram. Nedan tydliggörs för hur gränsdragningen ska göras mellan ansvaret som åvilar va-huvudmannen enligt lagen om allmänna

vattentjänster (2006:412), vattentjänstlagen å ena sidan, och en kommun i egenskap av förvaltare av allmän platsmark å andra sidan. Det är det senare som nu föreliggande avtal avser att reglera. Nedan följer en kortfattad redovisning av avtalets huvudsakliga innehåll, se avtalet i sin helhet i bilaga 1.

Gräns mellan va-huvudman och allmän platsmarkhållare
Enligt 6 § vattentjänstlagen är kommunen skyldig att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp (spill- och dagvatten) ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Behovet ska tillgodoses genom beslut om verksamhetsområde samt ordnandet av en allmän va-anläggning. En allmän va-anläggning är samtliga de anläggningar som har ordnats för att klara denna skyldighet.

En va-huvudman är enligt vattentjänstlagen den som äger en allmän va-anläggning. En allmän va-anläggning består av de ledningar och andra anordningar som behövs för att avleda dagvatten inom ett verksamhetsområde. Beroende på dagvattnets källor och recipientens status måste dagvattnet i förekommande fall hanteras i särskilda anordningar, till exempel reningsanläggningar innan utsläpp.

En kommun har i egenskap av huvudman för allmän platsmark såsom gator, vägar, torg och parker ett ansvar för avvattning av dessa platser. För fastighetsägare finns en skyldighet att avvattna sin fastighet. För att samla upp, leda och i förekommande fall rena sådant vatten som ytavrinner på allmän platsmark krävs ofta någon form av anordning, så kallad va-installation i form av exempelvis ledningar, brunnar, reningsanläggningar och fördröjningsmagasin

Dagvatten inom detaljplanelagt område är att betrakta som ett avloppsvatten. Detta följer av 9 kap 2 § miljöbalken. Avloppsvatten anses vidare vara miljöfarlig verksamhet och detta framgår av 9 kap 1 § miljöbalken. Vilka åtgärder eller försiktighetsmått som en verksamhetsutövare enligt miljöbalken är skyldig att vidta för sitt dagvatten beror av vattenmängd och hur förorenat vattnet är. I egenskap av väghållare och huvudman för allmän platsmark har trafikkontoret ett verksamhetsutövaransvar enligt 2 kap miljöbalken för att vidta åtgärder för att motverka att skada på människors hälsa eller miljö uppkommer. Detta gäller i den utsträckning det kan anses skäligt och en förutsättning är att verksamhetsutövaren har rådighet att vidta åtgärderna. Sådana skyldigheter åvilar även Stockholm Vatten och Avfall AB som å sin sida, i egenskap av VA-huvudman, är att anse som verksamhetsutövare för den allmänna va-anläggningen.

Den allmänna platsmarken avvattnas till en förbindelsepunkt . Denna är den juridiska gränsen mellan en allmän va-anläggning och en va-installation för avvattning. I 2 § vattentjänstlagen definieras begreppen va-anläggning, va-installation och förbindelsepunkt.

Exakt var en förbindelsepunkt mellan den allmänna va-anläggningen och va-installationer på allmän platsmark ska finnas anges dock inte i vattentjänstlagen.

Efter kommunfullmäktigebeslut 2014 genomförde en konsult, på uppdrag av Stockholm Vatten och Avfall AB och i samarbete med stadsledningskontoret och trafikkontoret, en utredning som kom fram till att förbindelsepunkt mellan va-installation (allmän platsmarkhållare) och allmän va-anläggning (va-huvudman) bör placeras i direkt anslutning till den allmänna va-anläggningen. En sådan placering är förenlig med vattentjänstlagens 30 § om nödvändiga kostnader och medför därmed ingen konflikt gentemot Huddinge kommun som också betalar va-taxa till Stockholm Vatten och Avfall AB.

Principen är sålunda att förbindelsepunkt mellan va-installation på allmän platsmark och allmän va-anläggning ska upprättas i första skarvpunkt mellan två rördelar, uppströms allmän va-anläggning. Enligt denna princip anses en va-installation på allmän platsmark omfatta de ledningar och anordningar som krävs för att hantera dagvatten från allmän platsmark till den allmänna va-anläggningen.

Den allmänna va-anläggningen hanterar sålunda dagvatten från allmän platsmark men här finns även dagvatten från annan part i va-kollektivet, såsom privata fastighetsägare.

Va-huvudmannens kostnader för hantering av dagvatten i den allmänna va-anläggningen ska finansieras genom av kommunfullmäktige beslutad taxa. Denna princip gäller för såväl Stockholms stad som Huddinge kommun. Detta innebär att kostnaden för hanteringen av dagvattnet i dagvatteninstallationerna på allmän platsmark inte kan belasta taxekollektivet.

Avtalet

I och med avtalet ges Stockholm Vatten och Avfall AB i uppdrag att avleda och ta om hand dagvatten från allmän platsmark som trafikkontoret förvaltar. I enlighet med avtalet kommer bolaget att äga och förvalta de installationer och anläggningar under mark som krävs för avvattning av allmän platsmark. Avtalet kommer även

omfatta vissa anläggningar ovan mark såsom dammar och större diken. Den exakta omfattningen kommer att beskrivas och redogöras för i Stockholm Vatten och Avfall AB:s befintliga kartdatabas och nya installationer och anläggningar kommer att mätas in och karteras i takt med att staden växer. Avtalet tydliggör att bolaget ikläder sig ett verksamhetsutövaransvar för dagvatten som uppkommer på allmän platsmark som trafikkontoret förvaltar och reglerar även den ekonomiska kompensation som bolaget ska erhålla från trafikkontoret för detta. Avtalet kompletterar därmed det överlåtelseavtal daterat den 26 juni 2014 som innebar att va-installationer överfördes från trafikkontoret till Stockholm Vatten och Avfall AB.

Stockholm Vatten och Avfall AB kommer till följd av avtalet att äga, sköta drift, underhålla och investera i nya va- och spolvatteninstallationer och har därmed ett helhetsansvar för de underjordiska anläggningar och installationer som krävs för att avleda stadens dagvatten. I takt med att Stockholm växer och omvärldens krav förändras kommer avtalets omfattning succesivt behöva utökas med nya va-installationer. Berörda parter måste därför ges rådighet att succesivt, inom ramen för ekonomiskt givna förutsättningar, föra in tillkommande anläggningar inom avtalets omfattning. Avtalets princip möjliggör att andra liknande ansvarsområden i framtiden kan tillföras avtalet, till exempel ansvar för klimatsäkring.

Avtalets omfattning och ekonomiska utfall ska kontinuerligt stämmas av mellan bolaget och trafikkontoret. Detta ska ske vid flera årliga avstämningsmöten. Tidpunkterna för dessa möten ska tillgodose båda parternas behov av att i tid ha det underlag som behövs för att lägga budget, treårsbudget och den ekonomiska avrapporteringen under året. Hur detta arbete ska bedrivas utvecklas nedan under ekonomiavsnittet.

I övrigt ska arbetet i största möjliga mån följa stadens befintliga rutiner och ske i etablerade forum. I dessa kommer Stockholm Vatten och Avfall AB informera, rapportera och stämma av planerade åtgärder. Ett exempel på ett sådant forum är stadens parkutskott där trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna samordnar sina arbeten.

Verksamhetsutövare och rådighet

Avtalet innebär att Stockholm Vatten och Avfall AB ur juridisk synpunkt ska vara ensam verksamhetsutövare för stadens dagvatten

och utöver ansvaret för den allmänna va-anläggningen även vara ansvarig för va-installationer på stadens mark.

För att bolaget ska kunna vara verksamhetsutövare för allt stadens dagvatten behöver bolaget även ges rådighet att genomföra detta uppdrag. Med rådigheten omfattas den rättsliga, faktiska och ekonomiska möjligheten att påverka verksamheten.

Tillkommande anläggningar

Sedan kommunfullmäktigebeslut 2014-06-16 har reningsanläggningar och pumpstationer tillkommit inom utbyggnationerna av E18 och Norra Länken, till ett idag bokfört värde av 18 MSEK hos trafikkontoret.

Ekonomi

En försiktig ekonomisk bedömning har gjorts av de senaste fem årens utfall (inklusive år 2018, tabell 1) samt en flerårsbudget (tabell 2) för kommande tre år. Kapitalkostnader avser endast kostnader för överlåtna anläggningar och i treårsbudget även för de installationer som byggts under åren 2014-2018 men ännu inte överlåtits.

I samband med övertagande kommer punktinsatser behöva göras för att bedöma dessa installationers status och i förekommande fall även mäta in och kartera ledningssträckor. Detta medför att kostnader för drift och underhåll och inventering är svåra att uppskatta och redovisas därför inte nedan.

Tabell 1. Ekonomisk bedömning av utfallet för dagvattenkostnader senast 5 åren för trafiknämndens anläggningar som överlåtits till Stockholm Vatten och Avfall (inkl 2018)

	2014	2015	2016	2017	2018	Kommentarer
Kapitalkostnader						
Avskrivning	60 762	405 081	405 081	405 081		
Ränta	32 155	25 137	17 864	15 440		
Externa avgifter			205 200	210 900	214	Avser
					700	tillsynsavgift
Drift och underhåll						
SUMMA (kr)	92 917	430 218	628 145	631 420		

Tabell 2. Treårsbudget för dagvattenkostnader

	2019	2020	2021	Kommentarer
Kapitalkostnader				
Avskrivning	1 273 081	1 341 081	1 409 081	Nybyggda reningsanläggningar i Norra Länken och Hagastaden motsvarar 756 000 kr, utbyggnation av ledningsnät motsvarar ca 70 000 kr/år
Ränta	15 404	16 227	17 050	Antagen räntenivå motsvarar år 2017 års läge
Externa avgifter	220 000	225 000	230 000	
Drift och underhåll				
Särskilda inventeringar med anledning av överföring				Driftinsatser vilka avser kunskapsinsamling såsom inventering och kartering
SUMMA (kr)	1 508 485	1 582 308	1 656 131	

Vissa va-installationer och delar av dessa kommer att överlåtas mot köpesumma, men eftersom många av de befintliga va-installationerna och större delar av ledningsnätet saknar bokfört värde kommer dessa att överlåtas utan köpesumma. Detta beror på ålder hos va-installationerna och ledningar men också på att dagvattenledningar och reningsanläggningar inte har särredovisats

övriga kostnader för övrig infrastruktur till exempel i parker eller vägar i samband med exploateringar och ombyggnationer.

Ekonomisk planering

Stockholm Vatten och Avfall AB är verksamhetsutövare och ansvarar för bedömning av behov av samtliga drift, underhåll och nyinvesteringsåtgärder. Parterna ska sedan i samråd besluta om omfattning av åtagandena. Samtliga kostnader för bedömning av behov, planering och utförande av drift, underhåll och nyinvesteringsåtgärder ska särredovisas hos bolaget och faktureras staden.

Så långt som möjligt nyttjas stadens befintliga mötesforum med till exempel stadsdelarna och trafikkontoret för planering och förankring av åtgärder. För åtgärder på befintlig mark finns förutsättningar att ha en planering och framförhållning i linje med stadens ekonomiska tidsplanering. Omfattning av investeringar i samband med exploatering är däremot beroende på stadens utbyggnadstakt och därmed svårare att uppskatta och planera för. Stockholm Vatten och Avfall AB finns redan representerade inom de flesta enskilda exploateringsprojekt och får framöver även medverka utifrån sin roll som verksamhetsutövare för hantering av dagvatten på stadens mark.

Utöver befintliga möten ska avtalets omfattning och ekonomiska utfall stämmas av kontinuerligt. Bolaget ska vid minst fyra tillfällen per år avrapportera flerårsbudget, budget för kommande år, prognos och utfall. Vid avstämningsmötena ska avtalets omfattning utvärderas och i förekommande fall kan åtagandets omfattning förändras. Vid dessa möten ska även behov av reinvesteringar och investeringar beredas och prioriteras inför stadens treårsbudget. Inför budget och treårsbudget ska omfattning stämmas av och godkännas av båda parter.

Uppföljning av ekonomiska utfall och avvikelser ska redovisas i samband med månadsrapportering, tertialrapportering samt årsbokslut. I de fall installationer tillkommer som påverkar avtalets omfattning ska dessa redogöras för vid nästkommande möte tillsammans med en ekonomisk beskrivning av dess konsekvens. Åtgärdsprogram innehållande investeringar bereds i enlighet med stadens investeringsregler där tillkommande driftkostnader ska redovisas. Ekonomiska konsekvenser av nya dagvatten- eller spolvatteninstallationer redovisas i samband med treårsbudget

Avtalets omfattning ska dokumenteras och ekonomisk konsekvenser av förändrade förutsättningar redogörs i samband med nästkommande möte. Uppföljning av ekonomiska utfall och avvikelser ska redovisas i samband med månadsrapportering, tertialrapportering och årsbokslut.

Inför budget och treårsbudget ska omfattning stämmas av och godkännas av båda parter. För att skapa mer precisa prognoser ska parterna långsiktigt verka för att arbeta fram en modell för tillämpliga nyckeltal för dagvatten som kan användas vid nybyggnation.

Ekonomiska konsekvenser för staden

Upprättande av avtal för reglering av Stockholm Vatten och Avfall AB:s roll och ansvar som verksamhetsutövare för hantering av dagvatten på stadens mark ska i princip inte innebära några förändringar för staden i dagvattenrelaterade kostnader. Konsekvenserna för staden ligger i överlåtelsebeslutet.

Kostnader förväntas öka framöver för genomförande av åtgärder som tas fram i lokala åtgärdsprogram för vatten, men dessa kostnader hade tillkommit oavsett vilken aktör som är verksamhetsutövare. Den stora skillnaden för staden med genomförande av kommunfullmäktiges tidigare beslut (2014) och upprättande av avtal är att kostnaderna för dagvattenhantering nu blir synliga.

Ett samlat ansvar för dagvattenhantering hos en aktör ger möjlighet till en mer rationell hantering, som möjliggör effektivisering och bättre kostnadsstyrning än om det var fördelat på flera aktörer.

Kostnader som kan tillkomma är initiala kostnader för Stockholm Vatten och Avfall AB:s inventering och dokumentation av dagvattenanläggningar och ledningar.

Tidplan

Avtalet förutsätter för sin giltighet ett godkänt och lagakraftvunnet beslut i kommunfullmäktige senast den 30 april 2019.

Avtalet gäller sedan från och med undertecknandet till och med 2029-01-01.

Risker

Innan nya arbetssätt och rutiner är etablerade finns risk att kostnader för stadens dagvattenhantering inte särredovisas rätt för det allmänna nätet. Kostnader förväntas dock inte vara betydande.

Trafikkontorets synpunkter

I nu föreliggande förslag till avtal tydliggörs ett antal principer för hur ansvarsfördelningen för dagvatten mellan å ena sidan va-huvudmannen och å andra sidan kommunen i egenskap av förvaltare av allmän platsmark ska te sig. Dessa principer tar sin utgångspunkt i stadens tolkning av vilka skyldigheter som enligt lagstiftningen åvilar va-huvudmannen och de därmed vidhängande möjligheter som finns för att debitera taxekollektivet för vidtagna åtgärder. Kontoret kan konstatera att parterna därmed har enats om att ovanstående tolkning av förutsättningar och ansvarsgränser som ska vara den rådande och också därmed den som ger förutsättningen för avtalet.

Efter kommunfullmäktiges beslut 2014 överfördes anläggningar till Stockholm Vatten och Avfall AB. Enligt ovanstående tolkning av vattentjänstlagen är dessa att betrakta som va-installationer. Tanken med överföringen är nu som då att bolaget har bäst kunskap och erfarenhet att hantera de anläggningar som krävs för att avleda dagvatten från allmän platsmark. Eftersom dessa anläggningar, enligt ovanstående tolkning av va-tjänstlagen, inte är en del av den allmänna va-anläggningen kan kostnaderna för dessa inte finansieras via va-taxa, utan finansiering måste ske med externa medel. Dessa anläggningar kommer därför att omfattas av upprättat avtal och hanteras enligt dess principer.

De överförda installationerna avleder dagvatten till den allmänna va-anläggningen nedströms förbindelsepunkten och blir där en del av den dagvattenhantering som finansieras av va-kollektivet via taxan. Trafikkontoret kommer därmed även fortsättningsvis att erlagga taxebaserad avgift för va-huvudmannens kostnader för hantering av dagvatten i den allmänna va-anläggningen. Nu föreliggande avtal blir ett komplement som innebär att trafikkontoret utöver taxebaserad avgift kommer att ersätta den kostnad som Stockholm Vatten och Avfall AB har för att hantera dagvatten uppströms förbindelsepunkt, på va-installationerna.

Trafikkontoret välkomnar ovanstående ordning och instämmer i att bolaget har en god kompetens och därmed förutsättning att ta ett samlat ansvar för hanteringen av dagvatten från allmän platsmark. Det kommer också innebära en tydlighet vad dagvattenhanteringen faktiskt kostar. Kontoret vill påpeka att de avstämningsmöten som ska hållas löpande avseende avtalets omfattning och underhållsbehov ser ut kommer att vara centrala för uppföljningen av avtalet. Kontoret kan konstatera att i huvudsak kommer förändrade förutsättningar under året att behöva hanteras inom den

budgettram som givits för dagvattenhanteringen under innevarande år. Det har varit svårt för bolaget att beräkna vad det löpande underhållet enligt avtalet kommer att kosta trafikkontoret och detta är ett arbete som kommer att behöva bedrivas intensivt under början av nästa år. Skulle behovet visa sig omfattande kommer kontoret att behöva central kompensation för tillkommande kostnader varför det är viktigt att i god tid ha kännedom om planerade kostnader framöver så att kommande underlag för flerårsbudgeten blir korrekt.

Trafikkontorets förslag

Mot bakgrund av ovanstående föreslår kontoret nämnden att godkänna nu föreliggande avtal och hemställa att kommunfullmäktige å sin sida godkänner avtalet. Förvaltningschefen föreslås vidare få nämndens uppdrag att genomföra löpande justeringar i avtalets omfattning.

Slut.

Bilagor

1. Avtal gällande dag och spolvattenhantering på allmän platsmark mellan trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB